

101791

FF 27.4.45

Fra krigens helvete til det rolige Oslo.

En norsk frivillig skildrer sin heimkomst til fedrelandet.

For Fritt Folk av //-krigskorrespondent Arne Jerdem.

//-PK. — En lang og meget farefull reise gjennom hele Mellom-Europa ligger bak meg. Nettopp i disse nervepirrende, høy-dramatiske dagene da krigen er kommet inn i sin avgjørende slutfase får jeg enno en gang se Norges kyster stige opp av horisonten. Den fiendtlige u-båten som forsøkte å senke vår transport midtvegs mellom Skagen og heimlandet fikk selv en fulltreffer...

Så befinner eo seg endelig på norsk jord. Inntrykkene fra alle de veldige kampområdene jeg er kommet helskinnet ut av de siste hektiske ukene svirrer enno rundt i hodet. Gjennom fire forskjellige land har jeg på en fem-seks ukers tid opplevd krigens redsler på nærmeste hold. Reisen har gått fra Plattensjøen i det sørvestlige Ungarn til Kattegat i nord. Jeg har passert en mengde byer som vil være kjent fra Wehrmachtsbericht: Székesfehérvár, Varpalota, Veszprem, Papa, Győr, Bratislava, Wien, Prag, Dresden, Berlin — for å nevne noen av dem.

Så står man plutselig i Oslo en dag i slutten av april. Man har vanskelig for å tro det er sant. Kaleidoskopet av bilder fra det hardt heimsøkte Europa er enno for tydelig. Det tar noen dager før en kommer til hektene igjen. Reisejaget kribler enno i blodet. Det er som en drøm å se folk spasere rolig til og fra sitt virke. Vel kledde, pene mennesker som kan skje er mer spent på hvorledes det går med «Fantomet» i den kjente tegneserien enn med Europa og dem sjøl.

Derfor fortsetter jeg reisen enno et stykke. Tar Undergrunnsbanen

helt til topps. Jeg legger merke til at skinnelaget ikke er sprengt i luften noen steder. Vognene er elegante som før. Ikke som sold etter splintregn. Stasjonene er ikke ruinhoper. Villaene står der uskadd enno. Til og med vindusrutene er hele.

På Voksenkollen stiger jeg av og slår inn på den vesle skogsvegen som fører rett ned til Frognersætra. Jeg vil gjøre en omgående bevegelse for ikke å komme for plutselig inn på alt det vakre som jeg vet ligger der forut: utsynet over Oslo-dalen og fjorden.

Soldaten må også langsomt tilvenne seg krigen for ikke å stupe bardus som et kreatur med en gang han kommer inn i frontlinjen.

Jeg plukker en blåveis og en kvitveis som står på hver sin side av en snøflekke. Og en hestehov fra vegggrøften. Luften er så ren

(Fort. siste side.)

Fra krigens helvete til det rolige Oslo.

(Forts. fra 1. side.)

og tindrende klar — uten krutt-røyk og svovel, uten yrende askestøv. Det er midt i solgangstimen og småfuglene hviler sine nebb etter dagens kvitter. Dørgende vindstille er det, — og nesten ikke et menneske å se. Ikke et skudd å høre fra skarpskytteren i stilling bak trestammene. Ingen dumpe drønn fra kanonstillingene i det fjerne.

Jeg suger lungene fulle av luft og holder mit blomsterrov opp foran nesen. Da sier plutselig kvinnen som går ved min side:

— Se hvor løvet og knoppene spretter. No våkner alt til nytt liv igjen!

Slik som kvinner sier det hver vår.

Denne gangen gjør ordene sterkere inntrykk enn noensinne. Tankene flyger plutselig langt avgårde. Det var vår der nede i Sørvest-Europa også. Men der var det ikke gryende liv som spiret. Der velte bolsjevikene innover den ene byen etter den andre, plyndret, herjet og brente. Befolkningen hadde de vettskremt på forhånd med voldsomme bombeangrep. Den flodbølgen av infanteri som fulgte etter var ikke sjelden temmelig beruset. Ikke av vårens friske sevjeduft, ikke av den tunge eimen fra klorofyllmettede blader, men av vodka....

Jeg tenker på den sannrike pushtæn hvor det ikke fantes noen vekster. Jeg ser for meg de splintrede akasietrærne som artilleriilden drepte midt i deres vårforberedelser.

En liten bekk med kildeklart vann buldrer veslevoksant gjennom halvt oppløste snøflekker. Jeg legger meg på kne for å slubre vannet i meg fra händhulen. Da kommer jeg plutselig til å tenke på en møllebekk i den vesle byen Marko vest for Veszprem. Den var rød av blod etter at Ivan hadde bombet en tett pakket transportkolonne med 18 to-motorige fly. Like ved kirken fløt den. Et okseforspann, noen hester og sauer var sprengt i filler av lufttrykket. Sårede koner og barn, drepte sovjetrussiske fanger. Lukten av emment blod fylte luften sammen med røyken fra de brennende halmtakene.

— La oss gå videre, sier jeg stille. Dette kalde isvatnet er ikke godt for magen.

Plutselig ligger Oslo-dalen og fjorden foran oss. Solens siste rester skinner over de fargerike leiekasernene på Majorstua, over Rådhuset, over alle de kjente kjære bygningene som framleis står der uskadd, mens nesten hele det øvrige Europa brenner. Et skip kommer fredelig innover fjorden. Oslo har

en herlig beliggenhet der nede i dalen, filosoferer jeg betatt av synet. Byen ligger som i et lunt rede. Et lett vint bombemål hvis det skulde bli alvor. Ute på Ulvøya vokser det jo også sjeldne eksotiske planter. Det må være Golfstrømmen.

Igjen flyger tankene langt vekk. Utsynet minner meg litt om Plattensjøen, eller Balaton som den heter på ungarsk. Der lå også villaene oppover dalsidene. Den ene flottere enn den andre. Jeg kjørte med bil langs Plattensjøen en morgen ved 6—7-tiden. Fjellene skjermte fra nord. Luften var varm og fylt av ozon. Den veldige sjøen var irgrønn og morgensolen skinte gjennom furutrærne. Så falt bombene. Vegene var allerede myldrende fulle av flyktninger fra bakenforliggende byer. No ble de helt forstoppet. All slags rullende materiell var tatt i bruk, okseforspann, hest og kjerre, barnevogner, sykler og biler. — Alt sammen fylt til randen med bohaver. I timevis om gangen kunde den veldige transportkolonne bli stående. Kanskje var en omnibuss kjørt ned i vegggrøften et stykke forut, kanskje segnet hester og kyr overende i alt maset og fikk noen hjul over seg. Dermed ble det stopp til en servisebil fikk truet seg igjennom og hjulpet. Den vakre byen Balatonmalmady, hvor de rikeste unggarer hadde sine herskapelige villaer var nesten totalt ødelagt etter et stort bombeangrep dagen før.

— Kom så går vi ned på Holmenkollen stasjon og kjører ned til byen igjen, sier jeg. Det blir kalt.

På turen nedover Keiser Wilhelms veg tenker jeg høyt og mumler:

— Slikt må ikke hende hos oss.

— Hva sier du, spør kvinnen ved min side.

— Uff nei, svarer jeg, det var bare en dum tanke jeg hadde.

Og så krammer jeg småblomstene hardt sammen i neven.

Arne Jerdem.

—Krigskorrespondent.